

Egy ismeretlen ismerős – a Német-római Birodalom

A Világtörténet aktuális számának írásai a Német-római Birodalom, vagy ahogy a kortársak nevezték, a Szent Római Birodalom történetéhez kapcsolódnak. A Közép-Európa nagy részét lefedő államalakulat ismeretlen ismerősként él a magyar történetírásban. Közismert tény, hogy hazánkat a magyar államalapítás óta szoros kötelék fűzte a szomszédos birodalomhoz, ahogy az is, hogy a késő középkorban már létrejött perszonálunió a következő évszázadban állandósult, miután Habsburg I. Ferdinánd 1556-ban átvette bátyjától a Német-római Birodalom kormányzását. Ez az állapot néhány időszak – a Rudolf és Mátyás közti testvérviszály, Wittelsbach Károly Albert, valamint Lotharingiai Ferenc István császársága – kivételével a birodalom 1806. évi megszűnéséig fennmaradt, összekapcsolva ezzel a két ország történelmét.

Ennek ellenére magáról a birodalomról, annak működéséről és a régióban betöltött szerepéről a legutóbbi évtizedekig a történelem iránt fogékony magyar olvasó csak kisszámú szakirodalomból tájékozódhatott. Nem sokkal több élt a köztudatban annál, mint hogy a 962-ben II. Ottó császár létrehozta államalakulat közel háromszáz, többé-kevésbé önálló fejedelemségből állt. Emellett máig tartja magát a „kisémet” történetírás örökségeként az a nézet, hogy a francia külpolitika kezdeményezésére a vesztfáliai békével a Német-római Birodalom végérvényesen letért a „fejlődés útjáról”, és anakronisztikus képződménnyé vált Európa közepén – egy sem nem szent, sem nem római, de még csak nem is birodalommá, ahogy azt már Voltaire becsmérően megjegyezte.

Maga a német történetírás is hosszas vitákat folytatott és folytat ma is a saját múltjának kereteit meghatározó államalakulat értelmezésének lehetőségeiről. Noha a kérdésben nem született megnyugtató konszenzus – erre talán a jövőben sem érdemes várnunk –, a birodalom késő középkori és kora újkori történetének kutatása a II. világháborút követő évtizedekben öröndetes módon felélénkült, és ez az érdeklődés egyelőre töretlennek látszik. Így a magyar történetírás is egyre inkább felfigyelt a német kutatás eredményeire, és a rendszerváltozás következtében megnyíló új lehetőségek egyre szorosabbá fűzték a szálakat a két ország kutatói között.

A soron következő írások is erről az egyre intenzívebbé váló kapcsolatról tesznek tanúbizonyságot. Az első mindjárt az együttműködés szemléletes példaként a protestáns rendiség egyik jeles német kutatójának áttekintése a birodalmi államjog és a protestáns rendi politika kapcsolatáról. A birodalom jogtörténete bo-

nyolult kérdés, ebben segít eligazodni Gabriele Haug-Moritz tanulmánya. Ezt követően, G. Etényi Nóra írásából egy mind nagyobb érdeklődésre számot tartó téma, a politikai nyilvánosság kutatásának új eredményeit ismerhetjük meg a németországi történetírás szemszögéből. A következő dolgozat egy szintén felívelőben lévő kutatási irány, a katolikus felvilágosodás vizsgálatának német eredményeiről és hazai lehetőségeiről tájékoztatja az olvasót, majd a szimbolikus politika bemutatásának egyik Németországban és hazánkban is kedvelt terepe, a koronázás kerül terítékre Vajnági Márta tanulmányában. Az ezt követő dolgozat Guitman Barnabás tollából a schmalkaldeni háború magyar szálait bogozza ki, új adatokkal szolgálva a hadtörténeti kutatás számára. Végül a Német-római Birodalom kora újkori történetének egyik legfontosabb kérdése: a francia külpolitika vesztfáliai béke utáni főbb irányvonala kerül a vizsgálat középpontjába Hámori Nagy Zsuzsanna tanulmányában.

A Visszhang rovatban Sággy Marianne írása olvasható a Német-római Birodalom középkori védőszentjének, Szent Móricnak kultuszáról egy párizsi kiállítás kapcsán. A könyvismertetések pedig a német történetírás legfrissebb eredményéről kívánnak számot adni egy forráskiadvány, egy monográfia és két tanulmánykötet bemutatásával.

A Világtörténet jelen számának szerzői remélik, hogy írásaikkal közelebb hozhatják a magyar olvasóközönséghez a Német-római Birodalom történetét, és kutatásaik ismertetésével tovább mélyítik azt a szakmai kapcsolatot, amely a német és magyar történészszakma között már eddig is számos eredményt hozott.

Forgó András

AN UNKNOWN ACQUAINTANCE: THE HOLY ROMAN EMPIRE

The writings of the present issue of *Világtörténet* are all related to the history of the Holy Roman Empire. Although it used to cover the territory of most of Central Europe, this state has always been handled as an unknown acquaintance in Hungarian historiography. On the one hand the Empire and Hungary had had close relations to each other since the foundation of the Kingdom of Hungary, while on the other hand Hungarian readers concerned with history had access only to a limited amount of secondary literature on the Empire and its political mechanisms. Since the political transformations at the end of the 20th century, however, professional connections between the German and Hungarian historians have become more lively. As a consequence, the research results of the experts of the Holy Roman Empire's history are more and more widely known in Hungary. The authors of the following papers would like to contribute to this process.